

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
BULLETIN

Ročník 2

Číslo 1

BRATISLAVA 1994

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC

Bulletin

Ročník 2, 1994

Číslo 1

O B S A H

Strana

PhDr. Emil Vontorčík: V záujme Slovenska..... 3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Mgr. Eva Kundrátová: Čo priniesol rok 1993 Štátnej
vedeckej knižnici v Košiciach 7

INFORMÁCIE

/go/: O čom rokovala Správna rada SAK?..... 13

Ing. J. Kurák: Zahraničná literatúra pre knižnice a DPH.. 15

PhDr. E. Čelková: Prvý medzinárodný knižný
veľtrh Biblioteka..... 18

PhDr. Dušan Lechner: Miloslav Okál osemdesiatročný... 21

PhDr. Marta Ehnová: Distribúcia m i k r o CDS/ISIS
na Slovensku po novom..... 22

PhDr. Marcela Horváthová: Zapoja sa slovenské kniž-
nice do projektu LIBRARY MODERNIZA-
TION PROGRAM?..... 23

Mgr. Vlasta Cikatricisová: Knižné dary pre slovenské
knižnice od americkej nadácie International
Book Bank..... 25

Ing. Ľubomír Mikuláš: Z činnosti odbornej skupiny SAK.. 26

PROFILY

K. F. : Jubileum PhDr. Petra Maruniaka..... 28

Ing. Peter Kružlík - Mgr. Beata Bellérová: Životné jubi-
leum riaditeľky SPK Ing. Dany Petrásovej..... 30

V záujme Slovenska.

Aj tí najväčší odporcovia slovenskej samostatnosti sú nútení pripustiť, že nielen naša Slovenská republika, ale celá Európa, a môžeme povedať, že celý svet sa ocitol na konci 20. storočia v kríze. Z doterajších dejín vieme, že každé krízové obdobie je vždy ťažké pre súčasníkov, vlastne pre nich je to vždy iba obdobím zápasov, odriekania a utrpenia. Ovocie prináša iba budúcim generáciám. Jedni sejú, druhí žnú - zásada rovnostárskej filozofii komunizmu nepochopiteľná, ale pravdivá. Koniec koncov, ani v praxi reálsocializmu to nebolo inakšie: "životné istoty" komunizmu boli tak isto vykúpené otrockou prácou miliónov a horami mŕtvych z revolučných i porevolučných období. To len tí, čo sa ich utrpenie nedotklo, snažia sa nevidieť druhú stranu mince.

Ak vyjdeme z predpokladu, že sociálno-ekonomická situácia, v ktorej sme sa ocitli, je len zčasti výsledkom nášho vedomého snaženia a z veľkej časti bola nám daná, prestaneme sa deliť na tých pred a po, a východisko z ťažkostí dnešnej situácie budeme hľadať stále vo väčšej zomknutosti a spolupráci. Pre nás knihovníkov pôsobiacich v oblasti vedy, kultúry a školstva je táto zásada životne dôležitá, pretože nám podstatným spôsobom pomáha prekonávať nedostatočné finančné zabezpečenie predovšetkým v oblasti nákupu literatúry a budovania knižničných fondov.

Ešte dlho nám bude trvať, kým aj v našej profesii neprekonáme duchovné i hospodárske dedičstvo minulosti a nezvykneme si rozmyšľať v iných kategóriách než doteraz. Niekomu sa to darí viac, inému menej. Podstatná je snaha, ktorá začína u každého z nás. My, čo sme v období "normalizácie" vypadli zo svojho odboru a stali sme sa iba konzumentmi informačných služieb, sme v určitom zmysle vo výhode, ktorá spočíva v tom, že sme sa obohatili o pohľad "zvonku", čo mnohým kolegom chýba a ich profesionálnu zručnosť a majstrovstvo v istom zmysle obmedzuje profesionálna paradigma. Najlepším liekom proti nej je sledovanie zahraničných odborných časopisov a - pokiaľ to financie dovoľujú - pohľad do kuchyne čo i len najbližších susedov. Účasť na zahraničných odborných podujatiach alebo domácich

podujatiach so zahraničnou účasťou je najlepší spôsob odbornej komparácie a osobného odborného rastu. Z tohto hľadiska treba privítať zborník "Knižničný manažment", ktorý nedávno rozoslala dr. Elisabeth Simonová z medzinárodnej konferencie organizovanej v spolupráci so Spolkom slovenských knihovníkov v Smoleniciach, rovnako ako aj medzinárodné koloqium "Library Automation Management" pripravené medzinárodnou organizáciou LIBER v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc v Harmónii, obe podujatia v minulom roku.

Spolupráca v národnom i medzinárodnom meradle sa stáva reálnym východiskom z ťažkej sociálno-ekonomickej situácie, v ktorej sa naša republika nachádza tak, ako všetky postkomunistické štáty. Táto spolupráca pramení na jednej strane z úsporných potrieb, a na druhej strane - po odstránení železnej opony - z vlastnej podstaty informácií, ktoré na súčasnom stupni informačnej revolúcie a technologického pokroku v oblasti ich záznamu a prenosu nepoznajú žiadne hraničné obmedzenia. Preto nám knihovníkom na Slovensku i v Čechách o to ťažšie padne, keď sa musíme vyrovnávať s takými byrokratickými prekážkami, ako sú colné obmedzenia a poplatky, daň z pridanej hodnoty, poštovné a iné.

Avšak zo všetkého najhoršie, čo by sme mali v takejto situácii robiť, je vzájomná neznášanlivosť, revnivosť a sebeckosť. Za celé štyri roky mohli sme takýchto prípadov zaznamenať hojne. Reakciou na ne sú napríklad aj dva príspevky od nebratislavských knihovníčok, ktoré reagujú na prežívanie tendencií osobnej aj inštitucionálnej nadradenosti v *Bulletine* Spolku slovenských knihovníkov, roč. 1994, číslo 1. Každý prevrat, či už má revolučný a násilný charakter, alebo je to iba "zamatová revolúcia", prináša triedenie duchov: na scénu v každej oblasti ľudskej činnosti vystupujú nové tendencie, názory, zhodnocovanie dávnej i nedávnej minulosti, na scénu celkom prirodzene vystupujú noví ľudia, ktorým možnosť uplatniť sa bola v minulosti odoprená. Prečo by tí, čo donedávna starostlivo bdeli nad našou ideologickou čístoťou a podávali o nás dobrozdania, mali tak robiť aj teraz, v demokratických podmienkach rozvoja spoločnosti? Koniec koncov demokratický volebný systém umožňuje obmenu nielen politických predstaviteľov, ale aj štátnej administratívy, pričom sa to považuje, napr. v Spojených štátoch amerických, v kolíske modernej demokracie, za celkom pri-

rodzený postup. Ale ani tieto reziduá minulosti v personálnej politike nepredstavujú tú najhoršiu stránku súčasného obdobia transformácie nášho odboru. Sú zlé najmä vtedy, ak vystupovanie jednotlivcov alebo inštitúcií motivuje zášť a sebecko. Kalia atmosféru profesionálnej solidarity a súdržnosti. Zdroje zášti a nevraživosti podľa jedovatého ovocia každý z nás na prvý pohľad pozná, a preto by mal podľa svojho vedomia a svedomia zaujať voči nim stanovisko. A predovšetkým prestať sa báť! Nikto predsa už dnes nemá patent na rozum garantovaný podporou príslušného tajomníka strany. Akým právom sa niektorí jednotlivci, ba aj inštitúcie stavajú do pózy rozhodcov, čo je v našom odbore a v našich inštitúciách správne a čo nesprávne? Kto ich pasoval na sudcov a kontrolórov, keď ináč nám v práci nepomôžu, naopak každý neúspech s dávkou škodoradosti zveličia a dajú mu publicitu? A kto kontroluje a posudzuje zmysel a efektívnosť ich práce?

Patrím ku generácii, ktorá doslúžila a je na odchode. Myslím si, že úlohou každého z nás je pritiahnúť do inštitúcií, ktoré spravujeme, odborníkov-osobností z mladších generácií. Naša Univerzita Komenského vychovala stovky a stovky schopných odborníkov, ktorým dnes nebráni k uplatneniu bezpartajnosť. Sú tu absolventi iných odborov vysokoškolského štúdia s knihovníckou nadstavbou, abiturienti stredoškolského štúdia. Veď iba nedávno bratislavská Stredná knihovnícka škola oslávila 40. výročie svojho trvania a vysokoškolské štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského vstúpilo už do 42. ročníka! Možnosť je naozaj dosť a je mi veľmi smutno, keď vidím, ako naši mladší kolegovia a kogyne pasívne prijímajú a zo zotrvačnosti podporujú názory, ktoré im servírujú stále tí istí. Je to v určitom zmysle slova aj podcenenie samých seba a svojich generačných druhov. Treba vydať svedectvo za seba a svoju generáciu.

Nakoniec mi, milé kolegyne a kolegovia, dovoľte zaujať stanovisko aj k inštitucionálnej revnivosti. Zdravé súťaženie a profesionálna ctižiadosť sú hybnými motormi napredovania aj v našom odbore. Ale opäť by sme mali dbať, aby sa tieto tendencie rozvíjali na etickej základni. Niekedy počúvam celkom úprimné povzdychy kolegyň a kolegov z okresných a mestských knižníc: "Vám je hej, vy máte väčšiu podporu a dotácie!" A hoci to myslia celkom dobromyselne, bez závesti, predsa mi je smutno, keď si uvedomím, s akými ťažkosťami sa prená-

šame z jedného roka do druhého a niekedy mám pocit, že vo vedeckých a univerzitných knižniciach nie sme na tom o nič lepšie, ak nie oveľa horšie, ako v iných knižniciach. Nedostatok priestorov, odbornej literatúry, proces automatizácie za plnej prevádzky a širokého spektra kultúrnych aktivít pod neustálou kontrolou verejnosti, aj osobných útokov neprajníkov dolieha na nás oveľa ťažšie, ako na iné knižnice. Pri tom treba transformovať aj vnútorný systém knižníc, ktorý je v mnohých prípadoch spútaný organizačnou paradigmou a dlhodobým pôsobením tých istých vedúcich pracovníkov, ktorí sa až v konkrétnej knižnici s t a l i knihovníkmi. Uvediem len dva prípady z našej Univerzitnej knižnice: Nechápem, ako sa v takom dobre zabehnutom a starostlivo štrukturovanom systéme mohlo dopustiť, aby sa tlačili a do katalógov zakladali katalogizačné záznamy bez diakritických znamienok? Viete si predstaviť, čo to urobilo v katalógoch a prečo je teraz pred ich retrospektívnou konverziou potrebná najskôr ich revízia? Druhý príklad je spracovanie tzv. špeciálnej, alebo "šedej literatúry", ktorá sa v knižnici neevidovala z hľadiska potreby tvorby pomocných katalógov na ich využitie. Teda, ak publikácia nemala charakter knihy, napriek vysokej informačnej hodnote bola pre návštevníka z prieskumu vylúčená a teda neprístupná. V Library of Congress práve táto literatúra predstavuje väčšinu takmer v stomiliónovom fonde informačných dokumentov.

Svoje problémy má každá knižnica, či už ide o dvadsaťtisícovú ústavnú knižnicu, alebo o univerzitnú či fakultnú knižnicu s polmilionovým informačným fondom. Ide len o to, aby sme každý z nás nevideli len svoje ťažkosti a problémy, alebo aj naopak, aby sme nevideli len chyby druhých, ale aby sme na báze kolegiálnej pomoci a vzájomného rešpektovania využívali aj fórum Slovenskej asociácie knižníc k vzájomnej kolegiálnej spolupráci na zásadach rovnoprávnosti, tolerancie a vzájomného rešpektovania a úcty človeka k človeku.

PhDr. Emil Vontorčík

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Čo priniesol rok 1993 Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach

Mgr. Eva Kundrátová,

riaditeľka Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach

Transformačné pohyby v spoločnosti a rôzne úsporné opatrenia prinášajú niekedy diskusie okolo postavenia štátnych vedeckých knižníc, ich organizačnej samostatnosti a pod. Domnievame sa, že význam týchto kultúrnych inštitúcií je možné najlepšie posúdiť na základe ich činnosti. Rozsah práce jednej z nich - univerzálnej vedeckej knižnice chceme ilustrovať na práci Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach v práve uplynulom roku.

Do roku 1993 vstupovala knižnica s ujasnenými zámermi do budúcnosti, ktoré spresňovala v predchádzajúcom období v súvislosti s novým štatútom, organizačným i knižničným poriadkom. Samostatne spracovaná koncepcia automatizácie, bibliografickej činnosti i práce s historickými fondami zvlášť spresňovala tieto úseky knižnice. Ich napĺňanie bolo však značne konfrontované so skutočnosťou, vyplývajúcou najmä zo zložitej ekonomickej situácie a v niektorých úsekoch aj z rozdelenia spoločného štátu. Konkrétne so zánikom ČSFR nám zaniklo právo na český povinný výtláčok, čo v prípade našej knižnice, ktorá má rozsiahle zbierky aj špeciálnej technickej literatúry (patentové spisy, normy), do značnej miery ovplyvnilo rozsah ročného prírastku. Hoci sme na tento fakt boli pripravení a dohodli sme spôsoby zníženia negatívneho dopadu (nákup českých titulov na úkor multiplicity domácej literatúry, prehodnotenie využívania jednotlivých titulov českých periodík, predplatenie noriem atď.), nepočítali sme s takými ťažkosťami pri získavaní českých kníh, ako ich život priniesol. Napriek individuálnym objednávkam sme získali len niečo nad 1.400 titulov kníh tejto proveniencie. Podľa reakcie dodávateľov najväčšou prekážkou boli colné predpisy, ktoré sa podpísali aj pod výsledky medzinárodnej výmeny a medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby. Nedostatok finančných

prostriedkov sme sa snažili eliminovať získavaním kníh cez nadácie - okrem nadácie SAIA nám venovali väčšie zásielky nadácie HOPE, J. L. Flohic, Powerful Information a iné. Nepodarilo sa však zastaviť neustály pokles počtu odoberaných zahraničných periodík.

Z jednotlivých druhov špeciálnych dokumentov najproblematickejšie bolo získavanie noriem a patentových spisov. V priebehu roka postupne bolo ukončené vydávanie československých noriem a patentov a slovenské ešte nezačali vychádzať. Napriek uvedeným ťažkostiam však môžeme povedať, že ŠVK má najkompletnejšiu zbierku noriem na východnom Slovensku. Začal sa rozširovať aj fond diskiet, ako nový netradičný typ knižničných dokumentov, v súvislosti s ktorým musela knižnica riešiť aj netradičné spôsoby práce s ním.

Popri snahe knižnice o rast fondu (celkový prírastok za rok 1993 dosiahol 23.700 zväzkov), boli evidentné snahy o dodržiavanie jeho kvality, čo je dôležité zvlášť v súčasnosti, vzhľadom na množstvo vydávaných "trhových" titulov a nedostatok odborných publikácií. Vzťahuje sa na to aj získavanie špeciálnych dokumentov, ako sú CD-platne, videodokumenty a iné, kde knižnica vychádza zo svojho poslania vedeckej knižnice.

Celý knižničný fond, odborne knihovnícky spracovaný, je sprístupňovaný prostredníctvom sústavy sekundárnych prameňov - katalógov, kartoték, zatiaľ v klasickej podobe. V roku 1993 si 12.000 používateľov (databáza používateľov eviduje celkom 24.000 osôb) vypožičalo prezenčne, absenčne, medziknižničnou výpožičnou službou, cirkuláciou zahraničných periodík takmer 1,200.000 knižničných jednotiek. Hoci čísla nie sú vždy verným obrazom, predsa len hovoria o kvalite služieb. Bližší rozbor napr. MVS hovorí o tom, že pre čitateľov našej knižnice sme z iných knižníc sprostredkovali 2167 výpožičiek, ale knižniciam mimo Košíc sme vypožičali 4030 knižničných jednotiek z našich fondov. Záujemcom o cirkulačnú službu sme sprístupnili 30.000 výpožičiek periodík pri zachovaní zásady, že najnovšie číslo je vždy k dispozícii na prezenčné štúdium v študovni periodík.

Ročná návštevnosť knižnice, t.j. v požičovni, čítarni, študovniach v počte 300.000 návštevníkov dokladá vysokú využívanosť tohto kultúrneho zariadenia. Aktívnu úlohu pri maximálnom využívaní prameňov informácií zohráva informačno - konzultantská služba, ktorá

ročne podá do 40.000 informácií od základných o knižnici a jej fondoch cez faktografické, až po náročné informácie. V roku 1993 škálu informačných zdrojov rozšírila knižnica o databázy celoštátnej evidencie zahraničnej literatúry - periodiká a o prírastky zahraničných kníh, z ktorých čitatelia priamo v požičovni cez počítač vyhľadávajú potrebné údaje. Zavedenie uvedenej služby prijali návštevníci knižnice veľmi pozitívne. Na tieto individuálne formy práce s používateľmi úzko nadväzujú kolektívne podujatia, najmä tematické výstavy literatúry knižnej i špeciálnych dokumentov, výstavy prírastkov knižného fondu. Ďalej exkurzie študentov, hlavne stredných škôl, pri ktorých získavajú informácie nielen o službách knižnice, ale najmä o orientovaní sa v sekundárnych prameňoch literatúry. Ročne knižnicu navštívi okolo 50 skupín študentov, aby získali základnú infromatickú prípravu.

Bibliografická práca knižnice nadväzuje na svoje dobré tradície. Na jednej strane dôraz kladie na aktívnu súbežnú bibliograficko-informačnú činnosť, do ktorej patrí najmä vyhotovovanie rešerší na základe požiadaviek záujemcov (cca 35 ročne) z oblasti prírodných, technických aj spoločenských vied, v tomto roku obohatené o vyhotovovanie priebežných rešerší z Current Contents: Social and Behavioral Science.

Základňou informačnej bázy je jej klasická podoba, ako sú katalógy, kartotéky, ďalšie odborné sekundárne pramene, alebo získané databázy. K doterajším databázam KNIFOND, Slovenská národná bibliografia (SNB) - knihy, SNB - články, databáza rešerší a bibliografií STK Praha, pribudli v závere roka aj databázy z oblasti špecializácie knižnice, a to: EI Energy and Environment Disc a GeoRef. V rámci súbežnej bibliografie má svoje tradičné miesto regionálna bibliografia, prezentovaná najmä ročenkou "Východné Slovensko v tlači". Uvedená ročenka obsahuje v nadväznosti na okresné knižnice záznamy o celoregionálnych článkoch. V uplynulom roku začala knižnica budovať novú databázu regionálneho charakteru "Osobnosti východného Slovenska". Zakúpený program CDS-ISIS REOS z SVK Kladno umožnil vo veľmi krátkom čase prístup k jeho praktickej aplikácii a naplneniu uvedenej databázy.

Na druhej strane primeranú pozornosť sme venovali ďalšiemu spracúvaniu úloh slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie, a to

ukončením diela Bibliografia novín a časopisov na Slovensku v rokoch 1945-1960. Zostáva len veriť, že sa v spolupráci s Maticou slovenskou v Martine nájdú finančné prostriedky aj na jeho vydanie. V rámci knižnice vyšlo dielo Dr. M. Potemru: Kultúrny život Slovákov na južnom Slovensku v rokoch 1938-1945, ako súčasť článkovej bibliografie SNRB. Na úlohe Bibliografia inorečových novín a časopisov 1901-1918 pokračovala knižnica spracovávaním Biografického slovníka osobností Košíc 1848-1918, ktorý by mal byť edične uzavretý v roku 1994. Uvedené diela možno radiť medzi práce na vedeckej úrovni.

V oblasti práce s historickým fondom sme pokračovali v spracovávaní slovacikálnych tlačí 18. a 19. storočia vo fondoch ŠVK, Košice. Súčasťou príprav na vytvorenie študijnej knižnice košických tlačí v samostatnej budove Pri Miklušovej väznici 1 bola príprava materiálu a fondu našej knižnice do databázy košických tlačí, ktorej jadro bude vybudované v roku 1994. V záujme čo najväčšej kompletnosti informácií o košických tlačiach absolvovali dve pracovníčky knižnice týždňovú študijnú cestu v Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti, kde štúdiom ich zbierok získali ďalšie informácie o košických tlačiach umiestnených mimo územia SR. V obdobnom prieskume sa mieni ďalej pokračovať do relatívnej úplnosti fondu v databáze.

Na bibliografickú, ako aj ďalšiu činnosť, úzko nadviazali vydateľské aktivity knižnice. Tieto zohľadňujú potreby knižníc na východnom Slovensku, napr. každoročne vydávaným Zoznamom zahraničných periodík dochádzajúcich do knižníc na východnom Slovensku. Tento na základe koordinačnej porady vedeckých, vysokoškolských a ďalších odborných knižníc, uskutočnenej v ŠVK v júli 1993, bude rozšírený od tohto roku o české periodiká. Propagácii vlastných fondov slúžia vydané Prírastky firemnej literatúry, Zoznam bibliografií a rešerši ŠVK, Košice, Súpis CD a AVD vo fondoch ŠVK, Košice v roku 1993, uverejňované prírastky knižnice v celoslovenských Prírastkoch zahraničných kníh a niektoré ďalšie.

Značná časť pracovných procesov prebieha za použitia výpočtovej techniky. Hoci výpožičný systém knižnice so svojimi podsystémami používateľov, urgencií, rezervácií, štatistík, výstupov pre revíziu, kontrolu atď. je už dlhší čas v prevádzke, v uplynulom roku výpočtové stredisko riešilo program jeho prepojenia so systémom dopĺňovania a

spracovania kníh, ktorý bol tiež v tomto roku zavedený do skúšobnej prevádzky. S obidvoma systémami mali možnosť záujemci sa zoznámiť v rámci medzinárodného knižného veľtrhu Biblioteka v Bratislave. Aplikácia PC techniky v bibliografickej práci, spracovaní historických fondov, spracovaní miezd, počítačové fázy jej použitia pri spracúvaní zoznamov periodík, vyhľadávanie v databázach atď. dokladá, že osobné počítače sa na pracoviskách knižnice stali súčasťou a pomocníkom pri jej odbornej činnosti.

Významným krokom v rozvoji knižnice bolo uzavretie zmluvy s Goetheho inštitútom v Mníchove o zriadení nemeckej študovne pri knižnici. Fond študovne, ktorý obsahovo aj finančne zabezpečuje GI v Mníchove v úzkej nadväznosti na požiadavky knižnice, predstavoval pri otvorení v júni 1993 takmer 3,5 tisíc kníh, 31 dochádzajúcich titulov periodík, ďalej 380 videopások, 213 magnetofónových pásovk. V závere roka bol doplnený ďalšou zásielkou literatúry. Tým majú obyvatelia Košíc, ale i širšieho okolia, možnosť štúdia skutočne kvalitnej najnovšej literatúry, vydané na území SRN. Činnosť tejto študovne sa úspešne rozvíja, o čom svedčí aj fakt, že za krátke obdobie od svojho sprístupnenia verejnosti už vypožičali 2,5 tisíc jednotiek a uskutočnili 15 kolektívnych podujatí.

Všetky tieto činnosti knižnice úzko nadväzujú na riešenie problémov finančného charakteru, ktoré veľmi ovplyvňujú rozvoj ďalších aktivít knižnice. Na druhej strane nutnosť získať finančné prostriedky nás vedie aj k určitým činnostiam za úhradu /príležitostný prenájom niektorých priestorov, reprografické služby, predaj vlastných vydání, rešeršné služby atď./.. Hoci v knižnici zväčša vždy sa dodržiavala zásada hospodárnosti, v súčasnosti tento moment ešte viac vystupuje do popredia a prehodnocujú sa aj odborné činnosti z hľadiska ich efektívnosti.

Veľmi zložitú sú aj priestorové problémy knižnice. V roku 1993 prebiehali rekonštrukcie v dvoch objektoch. Rekonštrukcia budovy fondov so študovňou košických tlačí, perspektívne s reštaurátorským pracoviskom, bola ukončená v závere roka, sprístupnená verejnosti bude v roku 1994. Dlhodobejšia je rekonštrukcia rozsiahlej budovy na Pribinovej 1, získanej 15. decembra 1991, ktorá bude slúžiť pre Oddelenie kníh, Oddelenie špeciálnych dokumentov, vrátane študovne audiovizu-

álnych dokumentov, študovne noriem, firemnej literatúry a patentových spisov, ale hlavne ako základný priestor pre ochranu knižničných fondov. Zrekonštruovanie tejto budovy umožní rozšírenie služieb knižnice, urýchli obsluhu používateľov, prinesie podstatne lepšie podmienky najmä pracovníkom ochrany fondov a na dlhšie obdobie vyrieši skladovacie priestory pre fondy. Do jedného krídla budovy, zrekonštruovaného v uplynulom roku začne knižnica už presúvať fondy z priestorov, ktoré musí vrátiť ich majiteľom /synagóga/.

Časovo i stavebne veľmi náročnou akciou bolo riešenie bezbariérového prístupu do hlavnej budovy knižnice. Na základe vládneho uznesenia o starostlivosti o telesne postihnutých občanov a mimoriadneho príspevku MK SR na tento účel sme vo veľmi skrátených termínoch riešili a aj realizovali uvedený zámer.

Hoci technicky nebolo možné riešiť sprístupnenie aj poschodia /budova je pamiatkovo chráneným objektom/, pripravenie študijného priestoru v požičovni umožní postihnutému, aby cez konzultanta dostal aj služby poskytované na poschodí.

Teda, aký bol rok 1993 v Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach? Pracovne zložitý, s problémami, ale aj s výsledkami, ktoré nás tešia, dávajú nám perspektívu do budúcnosti. Mali by sme všetci k tomu prispievať a podporovať ďalšie rozvíjanie činnosti vedeckých knižníc, lebo ich práca sa zúročí v rozvoji našej spoločnosti aj v budúcnosti.

INFORMÁCIE

O čom rokovala Správna rada SAK?

6. zasadnutie správnej rady Slovenskej asociácie knižníc sa uskutočnilo 19. novembra 1993 v Bratislave s týmto programom:

1. Zásady knižničného zákona – návrh stanoviska SAK,
2. Predbežné hodnotenie účasti SAK na veľtrhu BIBLIOTEKA 1993,
3. Rôzne.

Ad 1/ Správna rada SAK po prerokovaní “Návrhu zásad zákona Národnej rady SR o knižničnej činnosti”, ktorý bol Ministerstvom kultúry SR v polovici t. m. predložený na rezortné pripomienkové konanie:

a/ konštatuje, že predložené znenie Návrhu ... v zásade spĺňa požiadavky a očakávanie SAK. Čiastkové otázky, ktoré si vyžadujú dopracovanie, je možné doriešiť v ďalšom priebehu legislatívneho procesu bez toho, aby sa narušil harmonogram legislatívnych prác. Pripravované zmeny v územnoprávnom členení štátu a ďalšie okolnosti vyvolávajú aj zmeny v organizácii knižničného komplexu, preto knižničný zákon by mal byť prijatý bez zbytočných odkladov a mohol tak pozitívne ovplyvniť tieto zmeny. V tomto zmysle správna rada upúšťa od svojho stanoviska, že ešte pred prijatím knižničného zákona je žiadúce vypracovať koncepciu ďalšieho rozvoja knižničnej sústavy SR;

b/ odporúča navrhnuté znenie Zásad ... dopracovať v zmysle pripomienok pripravených OS pre legislatívne otázky a doplnených počas rokovania SR;

c/ poveruje členku OS pre legislatívne otázky PhDr. T. Mišovičovou, aby v zastúpení PhDr. M. Ehnovej sa zúčastnila na rokovaní k danej problematike, ktoré bude na MK SR dňa 24.11.1993 a aby prijatie predložených zásad zákona s pripomienkami podporila;

d/ ukladá predsedovi SAK Ing. J. Kurákovi a vedúcej OS pre legislatívne otázky Dr. M. Ehnovej, bezodkladne informovať legislatívny odbor MK SR o tomto uznesení a stanovisku SR SAK.

Ad 2/ Správna rada SAK prerokovala hlavné otázky účasti SAK na knižnom veľtrhu Biblioteka 93 a

a/ konštatovala, že

- rozhodnutie zúčastniť sa aktívne na veľtrhu bolo správne a vyvolalo pozitívne ohlasy v knihovníckej i ostatnej verejnosti. Účasť SAK na výstave prispela k zdôrazneniu významu knižníc a ich služieb, ako aj samej SAK;

- napriek niektorým obsahovým a proporčným nedostatkom, ktoré sa vyskytli v prílohe denníka Republika dňa 13. novembra 1993 /došlo k nim najmä preto, že zostavovatelia prílohy nemali na túto prácu z objektívnych dôvodov dostatok času/, je príloha v knihovníckej obci prijatá a hodnotená kladne ako významný propagačný počin;

- je žiadúce, aby sa SAK zúčastnila aj na budúcom ročníku Biblioteky, pričom treba počítať najmenej s dvojnásobnou výstavnou plochou, venovať viac pozornosti odbornej i technickej úrovni prezentovaných publikácií, rozšíriť ponuku informačno-propagačných materiálov, dôsledne pripraviť služby a plne využiť skúsenosti a poznatky z tohtoročnej účasti /podrobnosti budú uvedené v osobitnej hodnotiacej správe/;

b/ vyslovuje poďakovanie všetkým pracovníkom členských knižníc, ktorí sa na zabezpečení prác spojených s účasťou SAK na výstave podieľali a prispeli tak k jej úspechu, osobitne však Dr. Vontorčíkovi a Mgr. Fircákovvej /UK/, Dr. Čelkovej, Dr. Horváthovej /ÚK SAV/, Dr. Vrablicovej /SlpedK/, Dr. Ehnovej, Mgr. Mlynárikovej /SITK/, Dr. Kadnárovej /SLK/ a ďalším;

c/ s ú h l a s í

ca/ s využitím finančných prostriedkov vyčlenených pôvodne na vydanie propagačnej brožúry o SAK na zaplatenie nákladov spojených s vydaním prílohy v denníku Republika;

cb/ aby na rovnaký účel boli použité, v prípade potreby aj prostriedky zo štátneho príspevku nespotrebované, resp. ušetrené na niektorých ďalších položkách rozpočtu /ak s tým bude MK SR súhlasiť/;

d/ žiada dr. Vontorčika ako zostavovateľa prílohy v denniku Republika, aby zabezpečil uverejnenie opravy pozmenenej a chybné vytlačenej časti príspevku o vedeckých a vysokoškolských knižniciach a prerokoval uverejnenie osobitného článku o všetkých knižniciach, príspevky ktorých boli neprimerane a nadmerne skrátené, alebo neboli využité vôbec /ŠVK Prešov, SIPK Nitra. SLDK TU Zvolen, SEK Bratislava/.

Ad 3/ Rôzne

a/ Kontrola uznesení

Uznesenia 5.1., 5.2. - splnené

b/ Dr. Gondová informovala o priebehu seminára Automatizácia vysokoškolských knižníc, ktorý sa uskutočnil v Banskej Bystrici 11. októbra 1993. Na seminári sa prítomní zástupcovia vysokoškolských knižníc rozhodli založiť Sekciu akademických knižníc /súčasť SAK/. Správna rada návrh schvaľuje.

c/ Predseda SAK, Ing. Kurák, informoval:

- o liste, ktorý poslal vedúcim odborných skupín. V liste požiadal o zhodnotenie činnosti OS za rok 1993 a súčasne o návrh plánovaných aktivít na rok 1994. Termín odpovede vedúcich OS bol 15. novembra 1993. Zatiaľ neprišla nijaká odpoveď;

- vedúcim OS pre automatizáciu je Ing. Mikuláš.

/go/

Zahraničná literatúra pre knižnice a DPH

Ing. Ján Kurák

V uplynulom roku sa všetky najväčšie knižnice sťažovali na problémy pri nákupe a výmene informačných dokumentov so zahraničím, vrátane Českej republiky. Ťažkosti vyplývajú najmä z platných colných predpisov a zákona o DPH.

Pri nákupe literatúry zo zahraničia dovážanej na vzdelávacie, vedecké a kultúrne účely sa dovozné clo neuplatňuje, literatúra však podlieha podľa zákona č. 596/1992 Zb. dani z pridanej hodnoty. Podľa poznatkov Slovenskej asociácie knižníc slovenské knižnice /vrátane vysokoškolských/ v posledných dvoch-troch rokoch nakupovali knihy za cca 22-24 mil. Sk ročne, čomu odpovedá daň z pridanej hodnoty za rok v objeme 1,3-1,5 mil Sk. Prepočtom možno odhadnúť, že pritom môže ísť o niekoľko desiatok tisíc zasielok. Získaná literatúra ide do knižničných fondov a nepoužíva sa na podnikateľské účely.

Zásielky literatúry sa do zaplatenia DPH spravidla pozastavujú a zdržiavajú na colniciach so všetkými z toho vyplývajúcimi ťažkosťami pre knižnice aj colnice; okrem iného sa tak informačné dokumenty dostávajú do knižníc s veľkým oneskorením, čo znamená najmä pri periodikách aj pokles ich informačnej hodnoty.

Pre každú zo spomenutých mnohotisíc zásielok treba opakovane navštíviť colnicu, vypísať návrh na colné konanie alebo jednotnú colnú deklaráciu, vyhotoviť kópie všetkých podkladov nutných pre určenie ceny zásielky /ponukové listy, edičné plány, zoznamy, faktúry pri nákupe atď./; pri zadržaných zásielkach treba na colnici do nich nahliadnuť, aby knižnica mohla predložiť kompletne colné doklady; vcelku ide o veľké časové straty a neracionálne, nadmerné množstvo administratívy, čo zaťažuje nielen príslušné knižnice, ale aj samotné colné orgány.

Keďže časopisy dochádzajú zo zahraničia po jednotlivých číslach, napr. týždenne, pracovníci knižníc musia aj niekoľkokrát v mesiaci vybavovať ich prepustenie a platiť DPH za jednotlivé čísla časopisov samostatne; dokonca sa vyskytli požiadavky dokladať faktúry za jednotlivé čísla (!)

Knižnica často dostane z colnice oznámenie o zadržanej zásielke, v ktorom chýbajú presné údaje o druhu a názve tovaru, príp. odosielateľovi; až po nahliadnutí do zásielky na colnici sa zistí, o aké konkrétne materiály ide. Treba potom navštíviť colnicu znovu s presne vyplnenými colnými dokladmi a – bez možnosti prezentácie obsahu zásielky, ktorá je zatiaľ v sklade – znovu vysvetľovať údaje uvedené v colných dokladoch, následne v hotovosti zaplatiť DPH a zásielky si odniesť alebo odviezť /aj keď poštovné je k časovému nesúladu medzi

platbami vopred /predplatné/ a platbou DPH /pri skutočnej dodávke/, pri platbe DPH sa totiž vychádza z deklarovanej ceny časopisu a nie z konečnej ceny, obvykle nižšej o istý rabat. Rozdiely vyúčtovanej DPH z predplatného a zo skutočnej hodnoty dodávok treba potom vyrovnávať.

Knižnice získavajú literatúru zo zahraničia aj formou výmeny. Ide vcelku o veľmi malé finančné objemy, ale tiež s povinnosťou platiť DPH, hoci za tuzemskú literatúru odoslanú na výmenu bola DPH zaplatená.

Pri literatúre získanej zo zahraničia darom od rôznych organizácií a nadácií sa síce clo ani DPH neplatí, ale dotknuté knižnice nie sú ani v tomto prípade oslobodené od neúčelného administrovania a časových strát. Stávajú sa prípady, že knižnica musí dodatočne žiadať /poštou, faxom, telefonicky/ zahraničného darcu, aby potvrdil darovanie a uviedol cenu darovaných kníh, až potom je zásielka prepustená.

Treba poznamenať, že pri niektorých druhoch literatúry sa cena ani nemôže zodpovedne stanoviť, lebo ide o literatúru nekomerčnú /firemná literatúra, dizertačné práce, propagačné materiály a pod./.

K zadržiavaniu zásielok dochádza niekedy aj v prípade medzinárodných výpožičiek literatúry /uskutočňovaných v zmysle pravidiel IFLA/. DPH sa v tomto prípade neplatí, ale pozastavovanie zásielok celú výpožičnú službu znehodnocuje – knižnice nie sú schopné dodržať výpožičné termíny a tak klesá nielen ich dôveryhodnosť voči zahraničným partnerom, ale aj ochota zahraničných knižníc naše žiadosti o výpožičky vybavovať.

Všetky vyššieuvedené problémy sú veľmi nepríjemné aj vo vzťahu s knižnicami v ČR.

Uvedené problémy sa dotýkajú len niekoľkých najväčších slovenských knižníc, to však ich závažnosť vôbec neznižuje.

Keďže doterajšie pokusy dotknutých knižníc riešiť tieto problémy neboli úspešné, Slovenská asociácia knižníc sa – už opakovane – obrátila na kompetentné orgány s návrhom, aby literatúra z dovozu, určená našim knižniciam /knihy, časopisy, dokumenty na disketách a CD-ROM/ bola – ako "literatúra pre vzdelávacie, vedecké a kultúrne

účely” – oslobodená nielen od cla, ale aj od DPH a aby ju colnice prepúšťali bez zbytočného zadržiavania a nadmerného administratívneho zaťaženia. Vychádzame z toho, že suma možnej DPH /do 1,3-1,5 mil. Sk ročne/ je z hľadiska štátneho rozpočtu zanedbateľná a rozhodnutie v zhode s našim návrhom by teda bolo podľa presvedčenia Slovenskej asociácie knižníc nesporne racionálne.

Pokiaľ by predsa len nebolo možné z nejakých dôvodov DPH úplne odpustiť, navrhli sme, aby ju spomenuté knižnice odvedli raz ročne /polročne?/ na základe účtovných výkazov o nákupe zahraničnej literatúry. Aj v tomto prípade by malo platiť, že colnice nebudú zásielky zadržiavať a knižnice nadmerne zaťažovať neracionálnymi administratívnymi postupmi.

Prvý medzinárodný knižný veľtrh Biblioteka

PhDr. Ľudmila Čelková

Koncom minulého roka sa uskutočnil v Dome umenia v Bratislave /12. - 16. novembra 1993/ prvý medzinárodný knižný veľtrh Biblioteka, gestorom ktorého bolo Ministerstvo kultúry SR a odborným garantom Združenie vydavateľov a kníhkupcov SR. Veľtrh organizátori zamerali na tri oblasti:

knihy – pôvodná tvorba, knihy pre deti, beletria, básnická tvorba, populárno-náučná literatúra, technická literatúra, učebnice, sci-fi literatúra, turistická a sprievodcovská literatúra, slovníky, obrazové publikácie;

časopisy – spoločensko-politické periodiká, zábavné časopisy, magazíny, kultúrne a umelecké, pre deti a mládež, športové a motoristické, pre ženy, vedecké a inzertné časopisy;

vybavenie knižníc – počítačová technika pre knižnice, kancelárska technika, vybavenie knižníc nábytkom.

Expozície jednotlivých vydavateľov dopĺňali každý deň sprievodné odborné programy, ako stretnutia so spisovateľmi, vydavateľmi, be-

sedy vydavateľov, kníhkupcov a knihovníkov, tvorivé dielne detí a pod. Knihovníkom bola špeciálne určená beseda Knižnice 2000 s Gerhardom Silvestrim, ministerským radcom Spolkového ministerstva školstva a umenia vo Viedni, ktorú zorganizoval Spolok slovenských knihovníkov. Súčasťou veľtrhu bola pred výstavnými priestormi aj “knížnica na kolesách” – bibliobus svídnickej okresnej knižnice, ktorá ho získala vďaka pomoci holandskej vlády. Všetci záujemci si mohli bibliobus a jeho vybavenie detailne prezrieť.

Dom umenia patrilo takmer týždeň knihe, kníhkupcom, knihovníkom, spisovateľom, vydavateľom a všetkým ďalším priaznivcom tlačenej slova. Medzi desiatkami slovenských, českých i ostatných zahraničných vydavateľov či spoločností sa bratislavského knižného veľtrhu zúčastnila aj Slovenská asociácia knižníc /SAK/. Asociácia, ako záujmové združenie knižníc, umožnilo svojim členom i nečlenom prezentovať najnovšiu produkciu. Bolo to prvýkrát, čo mohli na veľtrhu vystavovať rôzne knižnice – mestské, okresné i vysokoškolské a vedecké. Veď doteraz na výstavách kníh sa mohla verejnosť zoznámiť iba s vydavateľskou produkciou Matice slovenskej.

Návštevníci veľtrhu sa v expozícii SAK mohli zoznámiť z posledných dvoch rokov so súborom informačných publikácií, bibliografií, prehľadov, rozličných tematických súpisov, zoznamov, bulletinov a pod. Prirodzene, že tieto vydania nechceli a ani nemohli “súťažiť” s pestrými, farebnými a graficky výpravnými publikáciami iných vydavateľov. Snahou knižníc však bolo upozorniť aj na tento typ literatúry, ako aj na úsilie knižníc priblížiť knihu rôznym kategóriám čitateľov, resp. budúcim používateľom. Skutočnosť, že návštevníci veľtrhu prejavovali záujem o expozíciu SAK, potvrdil nákup i objednávky niektorých titulov ponúknutých na predaj z OK Prešov, Verejnej knižnice J. Boccattia v Košiciach, ŠVK Prešov, ŠVK Košice, SITK, SLK, ÚK FF UK, Univerzitetnej knižnice. V niekoľkých prípadoch odrádzala záujemcov vysoká cena publikácií /napr. ÚK FF UK, ŠVK Košice/ a neraz i výhrady k obsahovej úrovni spracovania zvolených tém. Súčasťou expozície SAK boli aj informačno-propagačné materiály o službách niektorých bratislavských knižníc, ktoré doslova “mizli” pred očami. Pozornosť návštevníci venovali tiež informačnej brožúre o SAK, ktorá okrem základnej charakteristiky, prvých dosiahnutých vý-

sledkoch, priniesla zoznam svojich členov – knižníc s adresami. O tieto údaje prejavovali záujem viacerí zástupcovia, najmä zahraničných vydavateľských a kníhkupeckých firiem, ako aj tí, ktorí sa chceli bližšie zoznámiť s poslaním asociácie, aby mohli nadviazať kontakt. Podobne rýchlo sa stratila z pultu aj osobitná príloha v denníku Republika /13. novembra 1993/, kde boli informácie o Slovenskej asociácii knižníc, súčasných problémoch knižníc a o niektorých knižniciach na Slovensku, ich činnosti a službách. Zámer bol chvályhodný, ale niektoré obsahové i proporčné nedostatky materiálu vyvolali medzi odbornou knižničnou verejnosťou rozpaky, viaceré otázky a niekde i nespokojnosť. V každom prípade je nevyhnutné vyvodit' z týchto chýb poučenie pre budúcnosť a zabezpečiť, aby sa už nemohli vyskytovať.

Pozornosť mnohých knihovníkov i neknihovníkov upútal nábytok pre knižnice, ktorý vystavovala Matica slovenská.

Aj Slovenská asociácia knižníc mala – tak ako veľtrh – svoj sprievodný program. Tento bol v priestoroch Univerzitetnej knižnice a zameral sa na ukážky z báz dát, ktoré demonštrovali niektoré knižnice: Okresná knižnica, Topoľčany zoznamovala s katalogizačným, informačným a výpožičným modulom, Slovenská poľnohospodárska knižnica, Nitra s bázou dát Agrobibliografia, Univerzitná knižnica s bázou dát zahraničných periodík prírastkami zahraničných kníh, Ústredná knižnica SAV s výpožičným systémom, Štátna vedecká knižnica, Košice s podsystémom výpožičiek a neperiodických dokumentov, Ústredná knižnica FF UK s hypertextami.

Expozícia na knižnom veľtrhu predstavila knižnice aj ako vydavateľov a moderné knižnično-informačné pracoviská. Účasť knižníc na Biblioteke prispela na jednej strane k zvýšeniu “sebavedomia” knižníc a na druhej strane sa knižnice dostali do “povedomia” potenciálnych používateľov. Prínosom expozície SAK bol zároveň prieskum záujmu návštevníkov, s cieľom pripraviť nabadúce adresnejšie materiály a podklady pre informačnú službu. Rozbor požiadaviek návštevníkov potvrdil konkrétny záujem o asociáciu, jej úlohy, možnosti spolupráce, vzťahy SAK k iným organizáciám a pod. Z vydání knižníc upútala predovšetkým ich rozmanitosť, mnohé aktuálne témy /Prešov – OK, ŠVK, SITK, UK/, neraz neobvyklé námety /Verejná knižnica J. Boccattia, Mestská knižnica pre mládež, Košice/. Odznali však aj kritické

ké slová k obsahovému spracovaniu niektorých tém /slavistika, ťažba soli v Solivare a pod./, aby tieto vydania "zniesli" pohľad odborníkov; boli aj výhrady k nízkym nákladom a neúmerným cenám niektorých publikácií. Celá škála otázok, s ktorými sa obracali návštevníci na služby v expozícii SAK ukázala, že títo mali záujem nielen o knihovnícke problémy, ale aj o rozličné témy, neraz iba okrajovo súvisiace s knihou a knižnicami. Ťažisko však jednoznačne patrilo službám knižníc v tom najširšom spektre. Získané poznatky sú pre podobné podujatia neobvyčajne cenné a poučné.

Veľtrh Biblioteka potvrdil, že účasť Slovenskej asociácie knižníc na tomto podujatí nebol luxus ba ani zbytočne premrhané financie. Treba i naďalej venovať pozornosť podobným podujatiam a všestranne rozvíjať účasť knižníc na nich. Po nastúpenej ceste by mala asociácia kráčať ďalej i keď to zrejme nebude jednoduché.

Miloslav Okál osemdesiatročný

/K výstave tvorby jubilanta v Univerzitnej knižnici/

PhDr. Dušan Lechner

Druhý decembrový deň lanského roku sa Univerzitná knižnica v Bratislave stala stredom záujmu štyroch generácií slovenských klasických filológov. Chystala sa oslava barda našich prekladateľov antickej literatúry, oslava učiteľa, ktorý vyše polstoročia formoval, kresal, radil a vychoval desiatky latinčinárov, prekladateľov, vedeckých pracovníkov a nás knihovníkov. Chystala sa oslava vedca, filológa, ktorý svojím dielom celkom jasne dokázal, že slovenčina je plnohodnotný, plnokrvný jazyk schopný uniesť preklad i tých najnáročnejších diel európskej kultúry, diel stojacich pri kolíske. Áno, chystala sa oslava 80. narodenín prof. PhDr. Miloslava Okála, DrSc. Bola to príležitosť ukázať dielo slovenského vedca, bádateľa, prinajmenšom európskeho významu. Vyše 100 exponátov predstavila komisárka výstavy, s názvom mena jubilanta, Mgr. Margita Slabá. Možno viac náhoda ako zámer, ohromila aj ľudí z "odboru". Takto vystavená tvorba v celku, akoby skríkla a svo-

jím objemom kultúrneho rozmeru hovorila jasným slovom. Hľa, tu je klenot ľudskej civilizácie, sprístupnený i tebe, v tvojom jazyku, klenot dodávajúci vážnosť kultúre a tradícii nášho národa.

Samozrejmosť, s ktorou čítame Odysseovu púť v slovenčine, je samozrejmosťou odliatou v tvrdej práci zanieteneho človeka. Aristoteles, Aristofanes, Seneca v slovenčine ... Odkrytie tajov humanizmu na Slovensku, sprístupnenie diela jeho predstaviteľov bratov Rakovských a ďalších, kontextu, tradícií, ktorých sa často zbavujeme vlastnou nevedomosťou žabomyšieho videnia.

Tvorba prof. Okála, nášho pána profesora, desiatky štúdií, filologických i filozofických, prekladov i polemík je pozoruhodná. Posúva nás v čase takou razanciou, ktorá neznesie pochybnosti o našich možnostiach i povinnosti. celkom jednoznačne ukazuje cesty, ktoré vedú do sveta veľkých národov. Samozrejme, že to vyžaduje systematickú často mravenčiu otročinu. Vzdajme jej autorovi hold tým tradičným "vivat pán profesor" i skromným a srdečným "ďakujeme".

Distribúcia mikro CDS/ISIS na Slovensku po novom

PhDr. Marta Ehnová

UNESCO vyvinulo a má intelektuálne vlastníctvo na sadu počítačových programov určených na uchovávanie a vyhľadávanie informácií na mini mikropočítačoch, uvádzaných pod názvom CDS/ISIS. S ohľadom na to, že tento systém sa stal jedným z najvyhľadavanejších rešeršných systémov na svete, UNESCO ho distribuuje záujemcom prostredníctvom národných distribútorov. Úlohu distribútorov v rámci Československa plnila od r. 1986 INORGA - Ústav pro automatizaci řízení v průmyslu, Praha. V priebehu uplynulých rokov sa systém CDS/ISIS stal jedným z najrozšírenejších aplikačných programových produktov v Československu a teda aj na Slovensku /do konca r. 1993 je na Slovensku zaregistrovaných 410 používateľov/.

Po vzniku Slovenskej republiky sa o úlohu distribútorov tohto systému uchádzalo na Slovensku niekoľko organizácií. Nakoniec UNE-

SCO schválilo za distribútora v SR Slovenskú technickú knižnicu – Centrum VTEI SR. Táto voľba nebola náhodná, ale skôr zákonitá. SITK patrila k prvým vlastníkom licencie CDS/ISIS na Slovensku a od začiatku vyvíjala viaceré iniciatívy súvisiace s jeho využívaním na Slovensku, ale aj v bývalej ČSFR. K týmto iniciatívam počítame predovšetkým vypracovanie aplikačných programov na báze CDS/ISIS pre postupy katalogizácie a akvizície knižničných fondov, ale aj pre archívny informačný systém na Slovensku. Ďalej vydala tlačou príručky pre používateľov CDS/ISIS a už od r. 1989 v rámci zvyšovania odbornej úrovne knižničných a informačných pracovníkov organizovala odborné kurzy pre používateľov CDS/ISIS. Kurzy organizovala knižnica spočiatku v spolupráci s INORGOU Praha, neskôr už samostatne s vlastným tímom lektorov a dodnes ich absolvovalo už 216 záujemcov.

Na základe dohody s UNESCOM SITK-CVTI SR začala s distribúciou CDS/ISIS na Slovensku od novembra 1993.

Vlastný systém CDS/ISIS poskytuje SITK bezplatne vrátane všetkých nadstavbových programov. Faktúrou účtujeme poplatok za manipuláciu, registráciu, cenu expedovaných diskiet a používateľskú príručku CDS/ISIS.

Spravodajca SITK v r. 1994, počnúc prvým číslom, bude obsahovať rubriku “Nové informácie o CDS/ISIS”, ktorá bude informovať o úrovni spracovania systému, resp. o tom, čo nového distribútor pre používateľov pripravuje, ale aj informácie o využívaní CDS/ISIS na Slovensku i vo svete.

Zapoja sa slovenské knižnice do projektu LIBRARY MODERNIZATION PROGRAM?

PhDr. Marcela Horváthová

V decembri 1993 navštívil Ústrednú knižnicu SAV /ako aj Univerzitnú knižnicu/ pán John W. Ottis z firmy CONNECT VII z Portlan-du v USA. Úzko spolupracujúcej s POWELLS Books Inc. a ponúkol slovenským knižniciam zapojiť sa do projektu “Library Modernization Program”.

Powells Books, Inc. je najväčším nezávislým kníhkupectvom v USA, zamestnáva viac ako 300 zamestnancov a jeho ročný obrat presahuje 30 miliónov USA dolárov.

CONNECT VII je autorizovaným zástupcom Powells Books, Inc., ktorého úlohou je sprostredkovať knihy v jazyku anglickom – nové i staršie do knižníc v Strednej a Východnej Európe.

V informatívnom letáčiku Library Modernization Program sa okrem informácií uvádzajú aj tieto fakty:

Powells môže pomôcť v akvizícii kníh aj tým knižniciam, ktoré majú obmedzený finančný rozpočet na nákup literatúry v anglickom jazyku.

Ako?

Oproti cene knihy získanej cez obvyklé distribučné kanály môže byť cena knihy sprostredkovanej cez CONNECT VII znížená až o 70 percent. Priemerná cena knihy v anglickom jazyku je 40 US dolárov. Powells dokáže dodať knižnici kvalitné knihy za 4 – 7 US dolárov za jednu knihu.

Svoje tvrdenie demonštrujú na príklade Univerzitnej knižnice na Filipínach, ktorá chcela inovovať svoj knižničný fond z oblasti lekárskeho vied a mala na tento účel vyhradený rozpočet vo výške 50 tisíc US dolárov. Powells jej bol schopný ponúknuť za túto sumu 10 tisíc vybraných titulov medicínskych kníh. Zvyčajnými distribučnými kanálmi by knižnica za túto sumu získala len tisíc odborných kníh. Všetky knihy dodané Powells boli nedávno vydané a vo vynikajúcom stave.

Každá knižnica, ktorá sa zapojí do projektu, má možnosť výberu literatúry z deviatich základných kategórií:

Obchod-podnikanie, Počítače, Dejiny, Literatúra, Matematika, Medicína, Technika, Veda, Psychológia. Základné kategórie sa môžu bližšie špecifikovať, resp. rozšíriť.

Objednávka literatúry by okrem jej kategorizácie obsahovala aj určenie časového rozpätia. Napríklad: Matematika od roku 1991, Dejiny od roku 1989, Technika od roku 1992 a pod. Zároveň by oznámila, za akú finančnú čiastku by sa mal realizovať výber literatúry. Na zákla-

de takto vyšpecifikovanej objednávky by firma CONNECT VII poslala knižnici súpis literatúry, na základe ktorého by knižnica urobila výber.

Nakoľko dovoz literatúry z USA na Slovensko by sa realizoval kontajnerovou dopravou, bolo by z hľadiska ceny za dopravu výhodné, keby sa do projektu Library Modernization Program zapojili viaceré slovenské knižnice.

Ak by ste potrebovali pre svoje rozhodnutie podrobnejšie informácie, tu je adresa na pána J. W. Ottisa:

P. O. Box 2427

Portland, OR 97208-2427 USA

Fax: 503.223.3691

Bližšie informácie vám však môže poskytnúť aj ÚK SAV.

Tel./Fax: 231 733.

Rozhodnite sa až vtedy, keď vám bude jasná presná suma, ktorú môžete zo svojho rozpočtu vyčleniť na nákup literatúry cez CONNECT VII a tým sa zapojiť do projektu Library Modernization Program.

Knižné dary pre slovenské knižnice od americkej nadácie

International Book Bank

Mgr. Vlasta Cikatricisová

Dňa 26. 1. 1994 navštívila Slovenskú technickú knižnicu v Bratislave pani R. Suzette Ungvarsky, výkonná riaditeľka IBB – International Book Bank Inc., z Baltimore v USA.

Pani Ungvarsky informovala o činnosti International Book Bank, mimo vládnej organizácie, poslaním ktorej je získať knižnú literatúru od amerických vydavateľov a iných darcov. Takto získané knihy zasieľa IBB bezplatne záujemcom z celého sveta. Od roku 1994 je partnerom pre IBB za Slovenskú republiku SAIA – Slovenská akademická informačná agentúra.

Riaditeľ SITK a predseda SAK Ing. Ján Kurák informoval hosťa aj o založení, štruktúre, poslaní a úlohách SAKu, čo pani Ungvarsky prijala s veľkým potešením. Na základe poskytnutých informácií sa na stretnutí dohodlo zmapovať požiadavky slovenských knižníc na bezplatné získavanie amerických kníh /za manipulačný poplatok 50,- Sk/. Na základe tejto dohody sa Slovenská asociácia knižníc obráti na členské i nečlenské knižnice na Slovensku so špecializovaným dotazníkom, v ktorom knižnice uvedú, koľko titulov a exemplárov majú záujem získať, z akých tematických oblastí, na akej odbornej úrovni /od detskej literatúry po vysoko odborné publikácie pre vedeckých a výskumných pracovníkov/ atď. Získané podklady SAK po spracovaní odstúpi Slovenskej akademickej informačnej agentúre.

Z činnosti odbornej skupiny SAK

Ing. Lubomír Mikuláš

Po určitých nejasnostiach a počiatočných problémoch sa v novembri 1993 po prvý raz zišla odborná skupina SAK pre automatizáciu a technizáciu knižníc. Časť delegovaných členov sa z vážnych pracovných dôvodov tohto prvého spoločného stretnutia nemohla zúčastniť. No aj napriek tomu rokovanie, ktorého sa zúčastnili zástupcovia SNK a v podstate vysokoškolských knižníc bolo vyčerpávajúce a dlhé. Aj z toho vidno, že problémy, ktoré ťažia knižnice vo všeobecnosti, sú približne rovnaké. Všetci zástupcovia knižníc informovali o nedostatku finančných prostriedkov, ktoré by si vyžadovala automatizácia tej ktorej knižnice. Výhodou však je, že VŠ majú "svoje ústavy výpočtovej techniky" a títo pracovníci im väčšinou poskytujú nedoceníiteľné služby.

Zástupcovia okresných knižníc sa zasadnutia nezúčastnili, hoci sme predpokladali, že práve táto časť knižníc má väčšie problémy a prejaví väčší záujem.

Veľa otázok a samozrejme aj veľa času sa venovalo projektu CASLIN /Czech and Slovak Library Information Network/, do riešenia a realizácie ktorého je zapojená aj SNK. Ing. Prokop, ako manager pro-

jektu v SNK podal vyčerpávajúce informácie o zámere budovania siete knižníc a o postupe, príprave a realizácii projektu. Keďže už spomínaný projekt sa rieši ako sieť knižníc, aj členovia skupiny sa zaoberali problematikou siete. V súčasnom čase sa javí ako najvhodnejšia sieť pre tieto účely sieť SANET. Je to pochopiteľné aj preto, lebo takmer všetky vysoké školy na Slovensku sú členmi tohto združenia. Členom združenia je aj MS-SNK, a tak pripravovaný katalóg OPAC v informačnom systéme ALEPH bude v tejto sieti vystavovaný.

Z ďalšieho rokovania vznikli námety a odporúčania, ktoré sa dajú zhrnúť:

1/ Pokúsiť sa o to, aby sa záznamy pripravované v určitej kooperácii, začali vystavovať v OPAC-u a sieti - /zatiaľ prostredníctvom SANET-u/

2/ Umožniť, pokiaľ možno, čo najväčšiemu počtu knižníc /a tým aj ich používateľom/ prístup do siete aj z rezortu MK SR, a tak umožniť kvalitu služieb a prístup k informáciám.

3/ Následne iniciovať vytvorenie Diskusného klubu v sieti SANET, kde by bolo možné niektoré problémy riešiť operatívnejšie.

4/ Vytvoriť adresár knižníc a vystaviť ho v sieti.

5/ Vytvoriť skupinu odborníkov, ktorá sa bude zaoberať problematikou čiarového kódu /gesciou a spôsobom pridelovania čísel/

6/ SNK ponúkla pomoc pri konverzii záznamov z Výmenného formátu do UNIMARC-u pre tie knižnice, ktoré VF dodržiavajú a budú budovať svoje bazy za účelom vystavovania v OPACu.

PROFILY

Jubileum PhDr. Petra Maruniaka

Medzi minuloročných jubilantov v knihovníckej pospolitosti zaradil sa 24. októbra dlhoročný vedúci pracovník Matice slovenskej a popredná osobnosť slovenského knihovníctva PhDr. Peter Maruniak.

Rodák z Krivej na Orave (nar.1933), absolvoval v r. 1946-1953 gymnázium v Dolnom Kubíne a Trstenej a následne, v r. 1953-1958 štúdium na Katedre knihovníctva Filozofickej fakulty Univerzity Komenského.

Svoju profesijnú dráhu začal P. Maruniak vo Vedecko-metodickej kabinete Matice slovenskej. Matica slovenská zostala potom trvalou inštitucionálnou základňou jeho pôsobenia, knižničná metodika a výskum zasa dlhodobými oblasťami jeho pôsobenia i predmetom osobného záujmu. Do ich rozvoja vniesol výrazný osobný vklad.

Začínal "v teréne"; popri úlohách ústredného metodika pre prácu s poľnohospodárskou literatúrou sa aj v meradle oveľa širšom podieľal na dobudovávaní ľudových knižníc, osobitne miestnych a strediskových. Bola to práca náročná a nemohol pri nej chýbať entuziazmus. P. Maruniak si na ňu rád spomína a vie o nej pútavo rozprávať. Táto problematika zostáva predmetom jeho osobitnej pozornosti aj neskôr, už na poste vedúceho ústredného metodického a vedecko-výskumného pracoviska.

Roku 1965 stáva sa P. Maruniak vedúcim v tom čase už Knihovedného odboru, neskôr Knihovedného ústavu (1968 -), resp. Oddelenia teórie, výskumu a metodiky (1973-1982). Po delimitácii ústrednej metodiky do Bratislavy vedie samostatné Oddelenie výskumu (1982-1986).

Svoje úsilie od počiatku zameriava na posilnenie pôsobnosti ústredného metodického a vedecko-výskumného pracoviska a na jeho adekvátne personálne dobudovanie. Pod jeho vedením pracovisko rozširuje a aktivizuje svoju činnosť vo všetkých oblastiach - poskytuje

účinnú pomoc knižniciam i sfére riadenia knižníc a knihovníctva, teoretickou a ďalšou výskumnou prácou prispieva k rozvoju odboru, edičnou a dokumentačnou činnosťou vytvára potrebnú informačnú základňu, v širokom meradle zabezpečuje ďalšie vzdelávanie knižničných pracovníkov. Sám na týchto úlohách aktívne participuje organizačnou, koncepčnou, výskumnou a ďalšou tvorivou prácou.

Ako vedúci ústredného metodického a vedecko-výskumného pracoviska knižničnej sústavy podieľal sa P. Maruniak na tvorbe základných dokumentov týkajúcich sa jej výstavby, rozvoja a činnosti - koncepčných, programových i legislatívnych a pracoval v odborných poradných a pracovných orgánoch celoslovenského i federálneho charakteru. V rokoch 1965-1987 bol členom Slovenskej knižničnej rady.

Osobitnú pozornosť venoval vybudovaniu systému metodickej starostlivosti v knižničnej sústave a formovaniu metodickej činnosti ako špecifickej oblasti knižničnej práce. Vymedzenie predmetu knižničnej metodiky v Smerniciach o metodickej činnosti z r. 1977, o vznik ktorých sa výrazne zaslúžil, je aktuálne aj pre aplikáciu v nových spoločenských podmienkach.

S menom P. Maruniaka sa spája rozvoj, inštitucionalizácia a koordinácia knihovníckeho výskumu. Sám sa riešiteľskou prácou podieľal na úlohách rezortného plánu ministerstva kultúry a ústavného plánu Matice slovenskej. V poslednom období sa venuje výskumu exilovej a domácej nezávislej (disidentskej) literatúry.

Výrazný je tiež zástoj P. Maruniaka v oblasti vydávania odbornej knihovníckej literatúry. Patrí k zakladateľom časopisu Knižnice a vedecké informácie, v r. 1973-1977 bol jeho externým šéfredaktorom. Je autorom, zostavovateľom a redaktorom viacerých zborníkov a ďalších publikácií, dlhoročným členom redakčných rád knihovníckych periodík, do ktorých aj autorsky prispieva. Jeho publikačnú činnosť, dokumentujúcu široký okruh jeho odborných záujmov, reprezentuje vyše 150 prác.

Svojou publikačnou a prednáškovou činnosťou i ako externý pedagóg na nadstavbovom štúdiu knihovníctva na gymnáziu V. Pau-

línyho-Tótha v Martine (1970-1983) sa podieľal na výchove a vzdelávaní knižničných pracovníkov.

Popri širšie orientovanej práci pre slovenské knihovníctvo mnohostranná a záslužná je činnosť P. Maruniaka pre vlastnú inštitúciu - Maticu slovenskú a v jej rámci pre Slovenskú národnú knižnicu, od r. 1987 pôsobí vo funkcii námestníka riaditeľa tejto knižnice.

Pre čitateľov nášho bulletinu nebude nezaujímavá informácia, že P. Maruniak patrí k iniciátorom založenia Slovenskej asociácie knižníc a v správnej rade asociácie zastupuje Slovenskú národnú knižnicu.

Veríme, že pre asociáciu, pre svoju inštitúciu a pre slovenské knihovníctvo vykoná ešte veľa prospešnej práce.

Želáme mu k tomu - i keď trocha oneskorene - pevné zdravie a slovami pozdravného listu predsedu Slovenskej asociácie knižníc pri príležitosti jeho jubilea "veľa-veľa toho drobného, každodenného šťastia v kruhu najbližších".

K.F.

Životné jubileum

riaditeľky Slovenskej poľnohospodárskej knižnice

ING. DANY PETRÁŠOVEJ

Ing. Peter Kružlík a Mgr. Beata Bellérová

V minulom roku sa dožila významného životného jubilea naša kolegyňa a spolupracovníčka Ing. Dana Petrášová.

Narodila sa 24. augusta 1943 v Hornej Mičinej pri Banskej Bystrici ako najmladšia z troch súrodencov. Pochádza z učiteľskej rodiny, jej otec bol riaditeľom základnej školy. Päťdesiate roky krute zasiahli do života rodiny. Krivé obvinenia a nespravodlivá politická väzba otca v Ilave a Leopoldove poznamenali ich ďalší život.

Po ukončení gymnázia v Banskej Bystrici sa rozhodla pre štúdium poľnohospodárstva. Prihlásila sa na Vysokú školu poľnohospodársku v Nitre, ktorú absolvovala v roku 1965. Do zamestnania nastúpila ako pracovníčka základného výskumu na Šľachtiteľskú stanicu v Liptovskom Petre. Popri zamestnaní pôsobila ako externá pracovníčka na gymnáziu v Liptovskom Hrádku, kde vyučovala predmet Základy poľnohospodárstva.

V roku 1971 sa spolu s manželom a oboma synmi presťahovala do Nitry. Tu sa jej ďalší osud spojil s knihovníctvom. V roku 1973 nastúpila do Ústrednej pôdohospodárskej knižnice. V roku 1975 bola poverená vedením bibliografického oddelenia a v roku 1977 sa stala jeho vedúcou. V tomto období zostavila viacero významných bibliografických prác z oblasti poľnohospodárstva.

V januári 1980 nastúpila do funkcie zástupkyne riaditeľky, pričom naďalej viedla bibliografické oddelenie.

Do funkcie riaditeľky ÚPK nastúpila v októbri 1980 s veľkým odhodlaním a cieľom posunúť ďalší vývoj knižnice dopredu, ako aj zvýraziť jej význam a postavenie medzi vedeckými knižnicami. O tom, že sa jej pracovné plány a predstavy podarilo z veľkej časti realizovať, svedčia dosiahnuté výsledky. Ing. Petrášová sa už od svojho nástupu na miesto riaditeľky snažila posilňovať úlohu vtedajšej Ústrednej pôdohospodárskej knižnice ako špecializovanej štátnej vedeckej knižnice pre oblasť poľnohospodárskych vied. Knižnica nadviazala spoluprácu s mnohými domácimi i zahraničnými inštitúciami, sľubne rozvinula metodickú pôsobnosť na sieť poľnohospodárskych knižníc.

Veľa práce venovala Ing. Petrášová rekonštrukcii zdevastovaných skladových priestorov knižnice, bojovala za personálne posilnenie pracoviska a vytvorila veľmi dobré podmienky a priestor pre mladú nastupujúcu generáciu. Bola hlavným iniciátorom prípravy projektu na stavbu novej budovy knižnice. Realizáciu tohto významného diela v poslednej chvíli zabránil nedostatok financií a útlm stavebných investícií v súvislosti s reštrukturalizáciou hospodárstva Slovenska.

Za jej pôsobenia a vďaka jej podpore nastal kvalitatívny pokrok v oblasti automatizácie knižničných agiend. Technickému vybudovaniu knižnice venovala a venuje Ing. Petrášová podstatnú časť svojej práce.

Knižnica získala vďaka jej osobnému úsiliu a elánu lokálnu počítačovú sieť, viaceré prostriedky audiovizuálnej techniky, výkonné xerografické zariadenia a ako jedna z prvých na Slovensku aj CD techniku. Nemalé prostriedky boli práve jej pričinením investované do nákupu licencií poľnohospodárskych databáz CAB a AGRICOLA na CD diskoch.

Ing. Petrášová vždy kládla mimoriadny dôraz na informačné služby, ich úroveň, kvalitu a rozsah. Odzrkadlilo sa to na úrovni výpožičných ako aj bibliograficko-informačných a ďalších služieb knižnice. Knižnica začala vydávať viaceré nové informačné a bibliografické periodiká, rozvinula sa citačná prieskumová služba, začalo sa s intenzívnym budovaním on line katalógov.

Veľa úsilia venovala vytvoreniu vhodného prostredia pre používateľov knižnice. Bola zrekonštruovaná študovňa špeciálnej literatúry, zväčšené priestory katalógov a získaním odľahčovacích skladov pre časť špeciálnej literatúry sa jej podarilo aspoň čiastočne eliminovať nedostatok skladových priestorov.

Od začiatku svojho pôsobenia vo funkcii riaditeľky presadzovala myšlienky informačnej výchovy používateľov. Výsledkom bolo zaradenie informačnej výchovy do učebných plánov poslucháčov doktorantského štúdia na VŠP, ako aj do študijných plánov rekvalifikačných kurzov.

Dlhoročná tvorivá práca Ing. Dany Petrášovej sa odráža v jej bohatej publikačnej činnosti.

V roku 1982 sa stala členkou Slovenskej knižničnej rady, výboru ZSKI a je tiež členkou rôznych odborných komisií a knižničných rád vedeckých knižníc. Členkou odboru VTI ČSAV bola od r. 1987. Od r. 1993 pracuje ako predsedníčka kontrolnej a revíznej komisie SAK. Je držiteľkou viacerých významných a pracovných ocenení.

Aj popri všetkých náročných úlohách a funkciách, ktoré vyplývajú z postavenia riaditeľky, vždy si nájde čas na riešenie problémov svojich kolegov. Vďaka jej priateľskej a úprimnej povahe má v knihovníckej verejnosti veľa dobrých priateľov.

Za roky pôsobenia v oblasti knihovníctva vykonala Ing. Dana Petrášová veľký kus kvalitnej práce a všetci jej želáme, aby nikdy nestratila záujem o svoju prácu a chuť presadzovať nové myšlienky.

POZÝVAME VÁS

Univerzitná knižnica v Bratislave v rámci besied s významnými osobnosťami kultúrneho života na Slovensku usporiada dňa 31. marca 1994 o 15,00 hod. vo videostredisku besedu o doterajšej knihovníckej a spisovateľskej činnosti s PhDr. Jozefom Telgárym, pri príležitosti životného jubilea.

OZNAMUJEME

akvizičným pracovníkom odborných knižníc a odbornej čitateľskej verejnosti, že od januára 1994 sa

Slovenská technická knižnica – Centrum VTI SR stala výhradným distribútorom knižnej produkcie vydavateľstva Európskej únie – Luxemburg na území Slovenskej republiky.

Knihy, časopisy a dokumenty EUR-OP obsahujú najnovší vedecko-technický výskum, politické koncepcie, právne normy s ohľadom na integráciu a kompatibility európskych štátov v oblasti finančníctva, ekonomiky, zamestnanosti, sociológie, zdravotníctva, výživy a poľnohospodárstva, dopravy, priemyslu, energie, ekológie, kultúry, vedy, techniky, vzdelávania, informatiky a štatistiky.

Kontakt:

Mgr. Ľubica Halušicová

Slovenská technická knižnica – CVTI SR

Nám. slobody 19

812 23 Bratislava

tel.: 220 452, 220 451 fax: 297 785

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
BULLETIN

VYDAVATEL: Slovenská asociácia knižníc

Sekretariát: Gondova 2, 818 01 Bratislava

Predseda: Ing. Ján Kurák

Podpredseda: PhDr. Emil Vontorčík

Hlavný redaktor: Ing. Jozef Hajdušek

Redakčná rada: PhDr. Ľudmila Čelková, PhDr. Marta Čomajová,
Mgr. Kamila Fircáková, Mgr. Oľga Kaliská,
PhDr. Darina Krausová, Mgr. Eva Kundrátová,
Ing. Anastázia Zajacová

Miesto a rok vydania: Bratislava 1994

Náklad: 150 výtlačkov

Tlač: Univerzitná knižnica v Bratislave

Periodicita: štvrťročná

Pre internú potrebu SAK